
Könyvszemle

Bogár Nikolett – Túry Ferenc:

**The fashion industry and eating disorders –
The dangers of the catwalk¹**

(A divatipar és az evészavarok – A kifutó veszélyei)

Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne, 2019
162 oldal, £61.99
ISBN: 978-1-5275-2751-5

A könyv a Cambridge Scholars Publishing gondozásában jelent meg felkérésre, így a tudományos kritériumoknak abszolút megfelelő mű kerülhet szélesebb körű olvasóközönség elé – egy olyan témában, amely az érintettek, a szakemberek és a közérdeklődés szempontjából egyaránt számottevő.

Az első szerző, Dr. Bogár Nikolett, a Semmelweis Egyetemen végzett gyógyszerész, korábbi topmodell. Nikolett 2008-ban nyerte meg az Elite Model Look Hungary versenyt, 2011-től pedig világszinten ismert divatházak kifutóin dolgozott, s többek között karrierjéhez kapcsolódóan anorexia nervosával diagnosztizálták. Modell karrierjét 2013-ban hagyta abba tanulmányai miatt. Gyógyult, az evészavarok szociokulturális háttértényezőit kutatja, különös tekintettel a modellszakma szerepére a karcsúságideál fenntartásában. A másik szerző Prof. Dr. Túry Ferenc, pszichiáter, pszichoterapeuta, pszichológus, az evészavarok talán legismertebb hazai kutatója, nagy tapasztalatú terapeuta, aki évtizedek óta tart evészavartól szenvedők számára specifikus egyéni és családterápiákat.

A szerzőpáros tehát nemcsak kutatási szempontból izgalmas, és tudományosan megbízható információkat ad át: Nikolett sajátélménye a betegségben, a modellszakmában és a divatiparban hitelességet, egyenes, személyes hangvételt kölcsönöz a könyvnek. Kapcsolatrendszerén keresztül szólalhattak meg a könyvben – interjúk formájában – a divatipar legkülönbözőbb résztvevői. Túry professzor terápiás tapasztalata a tiszta struktúrában és a könyv magas pragmatikus értékében tükröződik.

¹ A kötet magyar nyelven is megjelent. Bogár Nikolett, Túry Ferenc: A divatipar és az evészavarok. A kifutók veszélyei. Semmelweis Kiadó és Multimédia Stúdió, Budapest, 2019, 180 oldal, 4600 Ft, ISBN: 978-963-331-493-7

A könyv előzményét nem csupán az első szerző érintettsége jelenti. A téma aktualitását adja, hogy az evészavarok mára az egyik leggyakoribb, halálozási rátájukat tekintve pedig a legsúlyosabb pszichiátriai betegségcsoport: tíz év alatt minden tizenkettedik, húsz év alatt minden ötödik anorexia nervosától szenvedő belehal a betegségbe. Kialakulásuk súlyos egészségi krízis, az egyén gondolkodása beszűkül az evésre és a testre, az önértékelés kiszolgáltatottá válik ezeknek, átható erejű lehet a hangulatzavar és a kapcsolati nehézségek egyaránt. Ezek talaján az érintett izolálódhat, a legtöbben nem jutnak el ellátásra, de a kezelésben résztvevők körében is magas a relapszus aránya, így a betegek egynegyede kronicizálódik, és további egynegyedük is mutathat maradványtüneteket. Az evészavarok fő rizikótényezői közé tartoznak a szociokulturális hatások, a karcsúság idealizálása, a vékonyabb női test látványának való kitettség – amelyek tekintetében a modelszakma elsődleges jelentőségű.

Egy ilyen könyv az érdeklődés mentén, személyes hangvételével, egyéni élményeket feldolgozó mélyinterjúkkal, szakmai precizitásával általános prevenciós eszközként szolgálhat. A belátást elősegítve önsegítő eszközként is működik. Fontos tapasztalatokat adhat át továbbá az evés- és testképzavarok ellátásában dolgozó szakembereknek is, így segítve az empatikus ráhangolódást és a betegek egyes élményeire való reflexiókat.

Az összesen 162 oldalas mű hét fejezetre oszlik. Az első az evészavarok szociokulturális hátterét tárgyalja, a második fejezet kitér a karcsú női test idealizálásra, a férfi ideálokra, a test reprezentációira a művészetben, a hírességek és modelszemélyiségek karcsúságának hatásaira, és a női divat rövid történetére; mindezzel a testtel kapcsolatos ideálok alakulástörténetébe foglalva a könyv szorosabb témáját. A harmadik fejezet Nikolett élet-történetén és személyes élményein keresztül láttatja az anorexia nervosa tünetegyüttesét, így az evéssel, illetve étellel kapcsolatos aggodalmakat, a túledzést és az egyéb súlykontrolláló módszereket, valamint a testképzavar okozta gondolkodási és viselkedéses jellemzőket. A könyv gyűjtőpontja, hogy ebbe a személyes térbe ágyazza a divatipar iránti érdeklődést és a modellé válás folyamatát. Megdöbbentő kapcsolati dinamika tárul fel a modell és ügynökei közt. Bepillantathatunk a szakmai elvárásokba, mérési eljárásokba, csalásokba, és abba, hogy a siker élménye mellé miképp férkőzik a fenyegetettség, továbbá hogyan válik a közvetlen rendszer általi nyomás a betegséget fenntartó tényezővé.

Kutatási szempontból a könyv meghatározó értéke, és a korábbi egyéni perspektívát is bővíti a negyedik fejezet, amely topmodellekkel, divattervezőkkel és ügynökökkel folytatott mélyinterjúkat tartalmaz. A fejezet kitér olyan kérdésekre, mint: „Mit gondoltál gyerekként a modellkedésről? Mikor kezdted, és hogyan reagált a családod? Milyen változásokat vittél vég-

hez a karriered elején, és hogyan tartottad formában magad? Mi a véleményed a saját testedről, és hogyan birkóztál meg a kritikákkal? Milyen volt az ügynököddel a kapcsolatod? Tapasztaltál-e rasszizmust, szexuális visszaélést? Milyen változásokat látnál szívesen a divatszakmában?” Ezt követik a modelltársaktól érkezett válaszok, akik közül néhány maga is szenvedett evészavartünetektől, majd a tervezők és az ügynökök perspektívája – itt tehát a szakmát valóban belülről láthatjuk.

Az ötödik fejezet sűríti igazán a tanulságokat, és összegzi a divatipar és az evészavarok kapcsolatát. A szerzők felhívják a figyelmet arra, hogy a modellszakma számos olyan vonással rendelkezik, amelyek fokozhatják az evészavar megjelenésének kockázatát, vagy a zavar fenntartó tényezőiként szolgálhatnak. Azoknál az érintetteknél, akiknél az evészavar a modellkarrier kezdete után indult, felmerül a kihasználás a divatszakma képviselői részéről, így felmerül a „pszichológiai abúzus” szerepe. A szerzők világosan állást foglalnak amellett, hogy az üzleti érdek nem moshatja el az egészségvédelem alapvetéseit. A hatodik fejezet azt a rendszerszintű perspektívát egészíti ki evolúciós és antropológiai meglátásokkal.

Az anorexia nervosától szenvedő gyermekek számára elsődlegesen ajánlott pszichoterápiás módszer a családterápia. A könyv központi megállapítása ezért, hogy mivel a kiskorú modellek esetében szüleik is elfogadták a karcsúság fokozott követelményét, valószínűleg egy tudattalan összejátszás, ún. „kollúzió” feltételezhető a divatipar, a szülő és a leendő karrierje valódi nyomását még nem ismerő fiatal modell közt. E jelenség körbejárása, megszüntetése a családterápiák eredményességében is kulcsfontosságú lehet.

Az olvasottak színes és színvonalas bepillantást engednek abba, hogy a divatipar, a személyiség, a csalárendszer és a kulturálisan támogatott ideálok hogyan támogathatnak összefonódva egészségtelen elvárásokat, és válnak megbetegítő, vagy belátással, összefogással újból az egészség felé vezető tényezőkké. Összességében tehát egy széleskörű érdeklődésre számot tartó, összetett, ugyanakkor lényegre törő, hiteles és üzenetértékkel bíró művet vehet kezébe az Olvasó. Habár a téma iránti általános érdeklődés bő szakirodalommal ajándékoz meg minket, e könyvet kétségtelenül kiemeli a tömegből multiperspektivikus volta és személyessége.

A könyv maximálisan ajánlható prevenciós eszközként a karcsúságot idealizáló fiatal női populációnak; a divatiparban dolgozóknak és az iránta érdeklődőknek; valamint azon betegeknek, akik a tünetek mezsgyéjén fordulnak a modellszakma felé; és családtagjaiknak, akiknek lehetősége nyílt az elvárások helyett az érintett „egészséges énrészeivel szövetséget kötni”.

Szalai Tamás Dömötör

E-mail: szalai.domotor@gmail.com